

የሰ/መ/ቁጥር - 221174

የካቲት 28 ቀን 2015 ዓ.ም

ዳኞች፡-

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

እንዳሻው አዳነ

ተሾመ ሽፈራው

መላኩ ካሳዩ

ነፃነት ተገኝ

አመልካች፡- ናሽናል ሲሚንቶ አክሲዮን ማህበር**ተጠሪ፡-** ገቢዎች ሚኒስቴር - ነ/ፈጅ ተፈሪ አብዱ - ቀረቡ

ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል

ፍርድ

ጉዳዩ የካፒታል ዋጋ እድገት ግብር የሚከፈልበት ሁኔታን የሚመለከት ሲሆን፤ የአሁን አመልካች ለኢ.ፌ.ዲ.ሪ ታክስ ይግባኝ ኮሚሽን ያቀረበውን አቤቱታ መነሻ ያደረገ ነው። አመልካች ለይግባኝ ኮሚሽኑ ያቀረበው አቤቱታ ይዘትም አመልካች በወልና ማስረጃ በተመዘገበ ቃለ ጉባኤ ድርጅቱን በአዲስ ቴክኖሎጂና የካፒታል አቅም ለማሳደግ አዲስ ባለአክሲዮኖችን የተቀበለ ቢሆንም በባለአክሲዮኖች መካከል የተደረገ የሽያጭ ወል የለም፤ በገቢ ግብር አዋጁ መሠረት የንግድ ትርፍ ግብር የሚወሰነው ደግሞ የአክሲዮን ማህበሩ በቀጥታ ከንግድ ስራ ያገኘው እና በአክሲዮን ማህበሩ ስም ገቢ የሆነ ወይም ተከፋይ የካፒታል ዋጋ ዕድገት ሲኖር ነው፤ ይህ ሆኖ ሳለ ያላግባብ የካፒታል ዋጋ ዕድገት ግብር እንዲከፍል መደረጉ ያላግባብ መሆኑን ጠቅሶ ኮሚሽኑ ፍትሐዊ ወሳኔ ይስጠን የሚል ነው።

ተጠሪ በሰጠው መልስ አመልካች የ2004 ዓ.ም ሽያጭ አይደለም ብሎ ሲከራከር ቆይቶ ነገር ግን በቅራታ መስማት ወቅት ክርክሩ ሽያጭ መሆኑን አስረድተዋል። አመልካች ያቀረበው ዓመታዊ የሂሳብ መግለጫ ላይ ሼር እንደተሸጠ እና ትርፉም ምን ያህል ትርፍ እንዳለው የሚያስረዳ ነው።

የ2004፣ 2005 እና 2006 ዓ.ም የግብር ዘመን አስመልክቶ በቀረበ የሂሳብ መግለጫ እንደሚያሳየው የበፊቱ ዋጋ ብር 1000.00 ሲሆን፤ የሽያጭ ዋጋው ደግሞ ብር 2079 መሆኑን የሚያሳይ በመሆኑ በገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 286/94 አንቀጽ 37 መሠረት የኩባኪያዎች አክሲዮን በማስተላለፍ የሚገኝ ጥቅም ላይ 30/100 ግብር እንዲከፈል በሚል የተሰጠ ወሳኔ የሚነቀፍ አይደለም። አመልካች የድርጅቱን አክሲዮኖች ዋጋ ከብር 1000 ወደ 2079 ከፍ አድርጎ በመሸጥ የሰበሰበውን ገንዘብ በተከፋይ ሂሳብነት የመዘገበውና የድርጅቱ ካፒታል ያሳደገበት ሁኔታ የሌለ በመሆኑ አክሲዮኖች በመሸጥ ያገኘው ጥቅም በአንቀጽ 2(10) መሠረት ገቢ ተብሎ በልዩ ልዩ ገቢነት አመልካች አሳውቆ ሊከፍልበት የሚገባ ነው በማለት ተከራክሯል።

የግራ ቀኝ ክርክር በዚህ መልኩ የቀረበለት የግብር ይግባኝ ሰሚ ኮሚሽንም አመልካች አዲስ ባለአክሲዮኖችን የተቀበለ መሆኑን ሳይክድ የአክሲዮን ሽያጭ አልተደረገም፤ ድርጅቱን በአዳዲስ ቴክኖሎጂ እና ካፒታል አቅም ለማሳደግ ነዉ በሚል የሚከራከር ቢሆንም ከአመልካች የቀረበዉ የ2004-2005 ዓ.ም የሂሳብ መግለጫ የአክሲዮን ድርሻ መሸጡንና ትርፉንም ጭምር የሚያሳይ ስለመሆኑ በግልጽ ተመልክቷል፤ አመልካች ይህን አላስተባበለም፡፡ አመልካች በአንድ በኩል በ2004 ዓ.ም የካፒታል ዋጋ እድገትን በተመለከተ አዲስ ባለአክሲዮንም ቢሆንም አልተቀበልንም በማለት እየገለጸ፤ በሌላ ማህበራችን ከብድር በተጨማሪ ማሽነሪዎችንና ዕቃዎችን በግንባታ ይፈልግ ስለነበረ የወጭ አገር ኩባኒያ ተቀብሏል በማለት መቀበሉን ጠቅሶ የእራሱን ክርክር አስተባብሏል፡፡ ስለሆነም በነበረዉ ዋጋና በተሸጠበት ዋጋ መካከል በተገኘዉ ላይ በሚገኘዉ ጥቅም ላይ 30% ግብር መወሰኑ በአዋጅ ቁጥር 286/94 አንቀጽ 37 ላይ የተመለከተዉን ድንጋጌ መሠረት ያደረገ ነዉ፤ መቀጫ እና ወለድም በህጉ አግባብ ነዉ በማለት አጽንቶታል፡፡

አመልካች በዚህ ወሳኔ ቅር በመሰኘት ለከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ያቀረበ ሲሆን፤ ከፍተኛ ፍርድ ቤቱም የአክሲዮን ሽያጭ ነበረ ወይስ አልነበረም የሚል ጭብጥ በኮሚሽኑ ተይዞ ግራ ቀኝ ያቀረቡትን የሰነድ ማስረጃ፤ የአዲት ሪፖርት የሒሳብ ስራ ተመልክቶ በፍሬ ነገር የአክሲዮን ሽያጭ ነዉ ከሚል መደምደሚያ ላይ ደርሷል፡፡ ይህ ደግሞ የፍሬ ነገር እንጂ የህግ ጉዳይ ባለመሆኑ ይግባኙ የህግ ጉዳይን የሚመለከት ባለመሆኑ ተቀባይነት የለዉም፡፡ አመልካች በ2004 ዓ.ም እና 2005 ዓ.ም ከአክሲዮን ሽያጭ ጥቅም በማግኘቱ እና የማህበሩ ካፒታል ማደጉን ተከትሎ ተጠሪን አሳዉቆ ግብር መክፈል ሲገባዉ ያልከፈለ በመሆኑ ቅጣትና ወለድ አመልካች እንዲከፍል የተሰጠዉ ወሳኔም በአግባቡ ነዉ በማለት የግብር ይግባኝ ሰሚ ኮሚሽኑ የሰጠዉን ወሳኔ በማጽናት ወስኗል፡፡ በመቀጠል አመልካች ይግባኙን ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ያቀረበ ቢሆንም ይግባኙ በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 337 መሠረት ተሰርዞበታል፡፡

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበዉም በዚሁ ወሳኔ ቅር በመሰኘት ለማስለወጥ ሲሆን፤ አመልካች የካቲት 09 ቀን 2014 ዓ.ም ያቀረበዉ አቤቱታ መሠረታዊ ይዘትም የአመልካች ድርጅት አዲስ አክሲዮን በማዉጣት (share subscription) አዲስ ባለ አክሲዮን በድርጅታችን ውስጥ የአክሲዮን መብት እንዲኖረዉ ሲደረግ ሰብስክራይብ ባደረገዉ መጠን የድርጅታችን ባለ ዕዳ ይሆናል፡፡ የንግድ ስራ አድማሱን ለማስፋት ተጨማሪ ሀብት ካለዉ አካል ጋር በሚያደርጉት ትርፍ የመጋራት ስምምነት ከሚከናወን የንግድ አሠራር ጋር ተመሳሳይ ነዉ፤ ምክንያቱም በዚህ ተለምዶአዊ የንግድ አሠራር ለንግድ ስራዉ ፈሰስ የተደረገዉ ተጨማሪዉ ዋና ሀብት መጨረሻ ላይ ለባለሀብቱ ተመላሽ ተመላሽ የሚደረግ ስለሆነ የድርጅቱ ገቢ እንደሆነ ተደርጎ አይወሰድም፡፡ አዲስ አክሲዮን በማዉጣት አዲስ ባለአክሲዮን መቀበል አዲሱን ባለ አክሲዮን በኩባኒያዉ ውስጥ በከፈለዉ የገንዘብ መጠን ልክ አክሲዮኖች ተደልድለዉ የአክሲዮን መብት እንዲኖሩት የሚደረግ በመሆኑ እንደ ገቢ የሚታይ አይደለም፡፡ አዲሱ ባለአክሲዮን የኢንቨስትመንት እና አክሲዮን ሰብስክሪፕሽን ዉል ዘመን ሲጠናቀቅ መብቱን ለኩባኒያዉ ወይም ለሌላ አካል በሽያጭ ወይም በስጦታ የማስተላለፍ መብት ያለዉ ሲሆን የግብር ጥያቄ የሚነሳዉ በዚህ ወቅት ነዉ፡፡ የአክሲዮን መተላለፍ ሳይኖር ግብር አይጣልም፡፡ ካፒታል በማደግ ብቻ እንደ ሽያጭ ይቆጠራል የሚል ህግ የለም፡፡ በመሆኑም አክሲዮን በማስተላለፍ እና አዲስ አክሲዮን በማዉጣት መካከል ያለዉን ልዩነት ባለመገንዘብ እንደ የንግድ ስራ ገቢ ተወስዶ የተሰጠዉ ወሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ነዉ የሚል ነዉ፡፡

የሰበር አቤቱታዉ በአጣሪ ችሎት ተመርምሮም አመልካች አዲስ አክሲዮን ለገበያ አቅርቦ እያለ ለካፒታል ማሳደጊያ የዋለ አይደለም ተብሎ ግብር እንዲከፈል የመወሰኑን አግባብነት ግራ ቀኝ በተገኙበት አጣርቶ ለመወሰን ሲባል ያስቀርባል ተብሏል። በዚህም መሠረት ተጠሪ ታህሳስ 25 ቀን 2015 ዓ.ም በተባፈ መልስ የአመልካች አቤቱታ የህግ ነጥቦችን ያላካተተ በመሆኑ ዉድቅ ሊደረግ ይገባል የሚል የመጀመሪያ ደረጃ በማስቀደም አመልካች አዲስ አክሲዮን ለገበያ ሲያቀርብ በበለጠ ተጠቃሚ ለመሆን እና አስፋፋዩ የተሻለ ምርምር በማምረት የተሻለ ትርፍ ለማግኘት አስቦ በፐር ቫልዉ ሳይሆን ከፔር ቫሊዉ በላይ የሸጠ መሆኑ ሲታይ የካፒታል ዋጋ ዕድገት መኖሩን የሚያሳይ በመሆኑ ድርጅታችን ዉስጥ ሰብስቅራይብ ባደረገዉ መጠን ድርጅቱ ባለዕዳ እንዲሆን ያደርገዋል የሚለዉ የአመልካች መከራከሪያ ተቀባይነት ያለዉ አይደለም። በገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 286/94 አንቀጽ 2(10) ላይ የገቢን ምንነት አስመልክቶ በተሰጠዉ ትርጓሜ መሠረት ግብር ከፋዩ የሚያገኘዉን ጥቅም ሁሉ የሚጨምር በመሆኑ እና አመልካች ከፔር ቫሊዉ በላይ የሸጠ መሆኑ በተረጋገጠበት ሁኔታ አመልካች ግብር የማይከፍልበት ምክንያት የለም። ነባር አክሲዮንም ያስተላልፍ አዲስ አክሲዮንም በማዉጣት ሳብስቅራይብ ያድርግ ይህን በማድረጉ ባገኘዉ ጥቅም ልክ ግብር የመክፈል ግዴታ ያለበት በመሆኑ በአክሲዮን ማስተላለፍ እና አዲስ አክሲዮን በማዉጣት መካከል ልዩነት ስላለ አዲስ አክሲዮን በማዉጣታችን ግብር ልንከፍል አይገባንም በማለት አመልካች የሚያቀርበዉ ክርክርም ተቀባይነት የለዉም በማለት ተከራክሯል። አመልካች ጥር 25 ቀን 2015 ዓ.ም በተባፈ መልስ መልስ የሰበር አቤቱታዉን በማጠናከር ተከራክሯል።

ከስር ጀምሮ የጉዳዩ አመጣጥ እና የግራ ቀኝ ክርክር ይዘት አጠር አጠር ባለ መልኩ ሲታይ ከፍ ሲል የተመለከተዉን ሲመስል፤ ይህ ችሎትም የሰበር አቤቱታዉን ለማስቀረብ በአጣሪ ችሎት የተያዘዉን ጭብጥ ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸዉ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዝገቡን እንደሚከተለዉ መርምሮታል። እንደመረመረዉም አዲስ ባለአክሲዮኖችን ስለመቀበሉ እንዲሁም የአክሲዮኖቹን ዋጋ ከብር 1000 ወደ 2079 ያሳደገዉ ስለመሆኑ ተጠሪ ያቀረበዉን ክርክር አመልካች ክዶ አልተከራከረም። በአመልካች አዲስ የአክሲዮን ሽያጭ ተካሂዶ ሽያጩም ከነበረዉ የአንድ አክሲዮን መሸጫ ዋጋ በላይ የተሸጠ መሆኑና ይህም የአመልካች ማስረጃ በሆነዉ በግብር ማስታወቂያ ተገልጾ ያለ መሆኑ እና አመልካች ጥቅም ያገኘ ስለመሆኑ የግብር ይግባኝ ሰሚ ኮሚሽን በፍሬ ነገር ደረጃ ማረጋገጡን የወሳኔዉ ይዘት ያሳያል። የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤትም ይህን የፍሬ ነገር ድምዳሜ መቀበሉን የወሳኔዉ ግልባጭ ያሳያል። አክሲዮኖችን ጨምሮ የካፒታል ንብረቶችን በስጦታ ወይም በሽያጭ በማስተላለፍ በሚገኝ ጥቅም ላይ ግብር የሚከፈል ስለመሆኑ በገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 979/2008 አንቀጽ 59/(1) ላይ የተመለከተ ሲሆን፤ ስለ ገቢ ምንነት የሚደነግገዉ የአዋጁ አንቀጽ 2(10) ድንጋጌም ገቢ ማለት ማናቸዉም የኢኮኖሚ ጥቅም ሲሆን፤ በመደበኛነት የተገኘ ባይሆንም ከማናቸዉም ምንጭ በጥሬ ገንዘብ ወይም በዓይነት በማናቸዉም መልክ ለግብር ከፋዩ የተከፈለዉ በስሙ የተያዘለትን ወይም የተቀበለዉን ጥቅም ሁሉ እንደሚጨምር ይገልጻል።

እንደሚታወቀዉ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ስልጣን መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመባቸዉን ወሳኔዎች በማረም ላይ የተገደበ ስለመሆኑ በኢፌዲሪ ህገ መንግስት አንቀጽ 80(3/ሀ) እንዲሁም በፌዴራል ፍርድ ቤቶች አዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 10 ላይ ከተደነገጉት መገንዘብ የሚቻል ሲሆን፤ መሠረታዊ የህግ ስህተት አለ ለማለት የሚቻለዉ መቼ ነዉ ለሚለዉ ጥያቄም አዋጁ በአንቀጽ 2(4) ላይ ተመልክቷል፤ በዚህ ስር ከተመለከተዉ ድንጋጌ መገንዘብ

የሚቻለውም መሠረታዊ የህግ ስህተት ማስረጃን መዝኖ ፍሬ ነገርን ማረጋገጥን የማያካትት መሆኑን ነው። ከዚህ አንፃር ሲታይ አመልካች አክሲዮኑን በሽያጭ በማስተላለፍ ጥቅም ማግኘቱን በፍሬ ነገር ደረጃ በማረጋገጥ ባገኘው ጥቅም መሠረት ተሰልቶ ግብር እንዲከፍልበት የተወሰነውን በማጽናት በግብር ይግባኝ ሰሚ ኮሚሽን ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ እና ጠቅላይ ፍርድ ቤት የጸናው ወሳኔ በዚህ ችሎት ሊታረም የሚችል መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አልተገኘም። ስለሆነም ተከታዩ ተወስኗል።

ወሳኔ

1. የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በፍ/ይ/መ/ቁጥር 211876 ላይ ታህሳስ 12 ቀን 2014 ዓ.ም በዋለው ችሎት የግብር ይግባኝ ኮሚሽን እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጡትን ወሳኔ በማጽናት የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 348(1) መሠረት ጸንቷል።
2. በዚህ ችሎት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

መ/0